

BİREYSEL SİLAHLANMA, YAŞAMA HAKKI VE DEVLETİN POZİTİF YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Avukat Gülnur ERDOĞAN

İzmir Barosu

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 2. maddesinin 1. fıkrasına göre; *“herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır”*. Bu düzenleme ile herhangi bir ayırım gözetilmeksizin tüm insanların yaşama hakkı sözleşmenin koruması altına alınmıştır.

Günümüzde hızlı bir bireysel silahlanma yaşanırken; sözleşmenin öngördüğü koruma sağlanabilecek midir ve bireysel silahlanmaya engel olmak devletin pozitif yükümlülüğü dâhilinde midir? Cevap arayacağımız soru budur.

Yaşama hakkı, sözleşmedeki en temel haklardan biri olup; savaşta başvurulmuş meşru eylemlerden kaynaklanan ölümlerin dışında, AİHS m.15 gereği savaş zamanında bile ihlal edilmesi mümkün olmayan bir haktır. Bununla birlikte, *“yaşama hakkı”* olmadan sözleşmedeki diğer hakların kullanılmasından da söz edilemez¹.

AİHS. nin 2/2 maddesi ile getirilen istisnada “Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
- b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;
- c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için”

AİHS. m.2/2-a'da “bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunması” için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü, devlete birey üzerinde zor kullanma yetkisini dahi kapsayacak şekilde geniş tutulmuştur. Bu madde yaşama hakkının korunması için uygun önlemlerin alınması konusunda devlete, **“pozitif bir yükümlülük”** getirmektedir. Devlet, **yaşama hakkını etkin bir şekilde koruyan yasal bir rejim**

oluşturmak zorundadır² . 1982 Anayasası'nın 17. maddesinde de “*Herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu*” belirtilmiştir.

Devlet, kişileri belirli tehditlerden korumakla yükümlüdür. Yaşama hakkına yönelik tehlikeler, diğer bireylerden kaynaklanabileceği gibi, çevresel tehditlerden ve hatta bireyin kendisinden bile kaynaklanabilir. Bu tehditleri bertaraf etmek için devletin zor kullanma yetkisi dahi vardı³ . Devletin, yaşama hakkını güvence altına alan sözleşmenin 2. maddesini pratikte de uygulaması ve koruyucu mekanizmaları geliştirmesi gerekmektedir. Yaşama hakkının korunması için devlete ait pozitif yükümlülük kapsamında özellikle “*çevresel risklerin*” bertaraf edilmesi önem taşımaktadır.

AİHM, **Öneryıldız-Türkiye** davasında “*çevresel riskler*” konusunda, bireylerin “*kendilerini korumaları için yeterince bilgilendirilmedikleri*” gerekçesiyle 2. maddenin ihlal edilmiş olduğuna karar vermiştir. **LCN-İngiltere** davasında ise, “*devletin yetki alanı dâhilinde olan bireylerin yaşama haklarını koruyucu adımlar atması*” gerektiğine karar vermiştir. Bu adımlar arasında, “*devletin yaşama hakkına yönelik muhtemel bir risk ile ilgili bilgi sağlaması*” da bulunmaktadır⁴.

Bireysel silahlanma neticesinde her gün birilerinin öldüğü ülkemizde, devlet pozitif yükümlülüğünü ihlal etmekte ve “*bireyi çevresel risklere karşı koruma yükümünü*” yerine getirmemektedir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle her maç, düğün ya da kutlama sonrasında birileri hayatını kaybetmektedir. Toplum silahsızlanma ve silah kullanmama konusunda eğitilmemekte, silaha ve silah kullanmaya özendirici tutum ve davranışlar, reklâmlar, filmler devlet tarafından önlenmemektedir.

Jordan-İngiltere davasında AİHM, devletin yaşama hakkını ihlalden sorumlu tutulabilmesi için bir takım ölçütler geliştirmiştir. Buna göre; “*devletin ölümün sorumluluğunu yüklenebilecek durumda olması*” ve “*devletin temsilcileri bizzat sorumlu değilse bile cinayetin m.2/2 kapsamında açıklanabilir olup olmadığına kanaat*

getirilmesi” gerekmektedir. **McCann-İngiltere** davasında da belirtildiği üzere, devletin “*demokratik bir toplumda gerekli olan şekilde*” müdahale etmesi ve “*sivil kişilerin hayatını kaybetme ihtimalini önlemek ya da en aza indirmek için gereken önlemleri alması*” gerekmektedir. Bu önlemleri almayarak bireyin ölümüne neden olması halinde; devletin, m.2 anlamında pozitif yükümlülüğünü ihlal ettiği sonucuna varılır.

Türkiye’de devlet temsilcileri ruhsatsız silah kullanma konusunda “*bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması*” için müdahale etmemekte ve bireysel silahlanmaya karşı gereken tedbirleri almayarak özendirici tutum sergilemektedir. Bu nedenle devlet bireysel silahlanma nedeniyle meydana gelen ölümün sorumluluğunu yüklenmelidir. Çünkü cinayet, bizzat devletin temsilcilerince işlenmemiş olsa dahi; gerekli tedbirleri almamaları onları sorumlu kılmaktadır.

Devletin bizzat bireysel silahlanmayı teşvik ettiğine dair birçok çarpıcı örnek bulunmaktadır. Bunlardan biri ve en önemlisi devletin sekiz yıllık kesintisiz temel eğitim uygulaması için silah taşıma ruhsatlarından katkı payı almasıdır. Katkı payı miktarı 1998’de 1,5 trilyon TL olup; devletin bu konudaki kaynak aktarımına ilişkin soru önergesine dönemin Maliye Bakanı Zekeriya Temizel’in “... *Bütçeye gelir kaydedilen katkı paylarının... Milli Eğitim Bakanlığı’na özel ödenek olarak kaydedildiği*”⁵ şeklindeki cevabı ilgi çekicidir. Görüldüğü gibi, ne kadar çok silah taşıma ruhsatı alınırsa; milli eğitime ayrılan kaynak da o kadar artmaktadır. Basit bir mantıkla “ne kadar çok silah, o kadar çok eğitim imkânı denilmesi mümkündür.

Bu konuda diğer bir çarpıcı örnek ise, 1998’de “*yurtdışındaki pazarlarda zorlanan MKEK’nin*”⁶ devlet memurlarına silah satmak için büyük bir kampanya başlatmasıdır. Kampanyaya katılan her memur, iki kefil göstererek ve dört eşit taksitte yerli bir silah satın alabilmiştir. Bu kampanya çerçevesinde, valiliklerden yerli silah satın alma belgesi temin edip, iki kefile MKEK’e başvuran her memura silahların teslim edileceği belirtilmiş; av çifteleri için ise valilik belgesi koşulu da aranmayıp, av tezkeresi yeterli sayılmıştır. Görüldüğü üzere, bu uygulama ile bireysel silahlanmanın

ve silah bulundurmaya özendirilmenin toplum yaşamında doğuracağı olumsuz sonuçlar yerine; sadece eldeki silah stoklarını eritme ve kâr amacı güdülerek bireysel silahlanma sağlanan kolaylıklarla devlet eliyle teşvik edilmiştir.

Toplumun, gazete ve televizyonlarda sık sık devletin en tepesindeki temsilcileri silahla bir arada görmesi de çarpıcı örneklerden biridir. Silah denilince devletin en tepesindeki temsilcilerden ilk akla gelen isim Turgut Özal’dır. 1986’da, Özal döneminde yapılan yasal değişiklik, Türkiye’de toplumun sık sık, silahla meydana gelen vahşet görüntüleriyle karşılaşmasına neden olmuştur. Eski Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, gazetelerde “*Zirveden Kurşun Yağıyor*” ya da “*Babanın Silah Arkadaşları*” şeklinde başlıklar atılmasına neden olan hediye silahlarıyla anılmaktadır⁷.

Türkiye’de ateşli silahlarla ilgili ilk düzenleme, 1953 yılında yapılmış; ancak bu yasa birçok defa değiştirilmiştir. 1986 değişikliği ile suç işleyen kişilerin de silah alabilmesi olanağı sağlanmış ve ayrıca emekli astsubay, uzman jandarma ve erbaşlar, emekli polisler, emekli MİT mensupları, emekli hâkim ve savcılara da silah ruhsatı verilmesi herhangi bir koşula bağlanmamıştır⁸. 2000 değişikliği ile ise “*1 yıl ve daha fazla hapis cezası alanlara silah ruhsatı verilmemesi*” kuralı benimsenmişse de, bu konuda milletvekillerine bir ayrıcalık tanınmıştır. Buna göre, “*eski ve yeni milletvekillerine 1 yıldan fazla ceza verilmesi halinde dahi silah ruhsatı verilmesi*” kuralı konulmuş; ancak bu hüküm Anayasa Mahkemesi tarafından isabetli olarak iptal edilmiştir. (Anayasa Mah. 17.00.2004, 2001/282 E. 2004/34 K.) Bugün ise ülkemizde silah ruhsatı alabilmek için sağlık raporu ve 1 yıldan fazla hapis cezası almadığını gösteren adli sicil kaydı yeterli olmakta ve silah bulundurma talepleri valiliklerce değerlendirilmektedir⁹.

1990 yılında yapılan düzenleme ile hangi mekânlarda silah bulunabileceği, hangi mekânlara silahla girilemeyeceği düzenlenmişse de, silahla girilemeyecek yer yasağına alkollü içkinin yoğun olarak tüketildiği bar ve düğün salonlarının dâhil edilmemesi büyük bir eksikliktir. Toplumumuzda düğünlerde veya kutlamalarda sık sık havaya ateş açılması sonucu yaralanma ve ölümler meydana gelmektedir. Alkollü içkinin verdiği cesaretin silah kullanımını kolaylaştırdığı göz önüne alındığında, devletin bu

gibi yerlere girişlerle ilgili düzenleme yapmaması hizmet kusuru oluşturur ve bu durum devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemesi sonucunu doğurur.

Ülkemizde kişilerin “*silah ithal etmesi*” yasaklanmış olup, bu yasağa 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 11. maddesi ile bir istisna getirilmiştir. Buna göre, “*cumhurbaşkanı, başbakan veya genelkurmay başkanı*”nın silah armağan etme yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenle 26.10.1999 tarihli Sabah Gazetesinden öğrenildiği üzere, yurt dışı gezilerinden –özellikle ABD gezisinden- dönen milletvekilleri, bakanlar ve kamu üst düzey görevlileri hatıra bir silah almayı ihmal etmemekte, bu silahların ruhsata bağlanması işlemi ise sadece “*hediye*” olarak bir imza ile çözülmektedir. (**ÖZEL NOT: İş bu cümledeki yoruma, <http://arşiv.sabah.com.tr/1999/10/g12.html> adresinden ulaşılabilecek olup, yazara ait bir yorum değildir.**) Medyaya yansıyan haberlerde ise, devletin resmi kayıtlarına göre, Süleyman Demirel’in şimdiye dek 191 kişiye 258 adet silah hediye ettiği ifade edilmiştir. Yine aynı habere göre, Bülent Ecevit silah hediye taleplerini geri çevirenlerden olup, Tansu Çiller ise eşi ve oğlu da dâhil olmak üzere toplam 48 silah hediye etmiştir¹⁰.

DİE’ye göre her yıl 700 kişi serseri diye tarif edilen ruhsatsız silahların kurşunları ile ölmektedir. Bireysel silahlardan ölenlerin sayısı ise yılda üç bin kişiye ulaşıyor. Uluslararası Af Örgütü’nün verilerine göre silah ticareti kontrolden çıkmış durumda olup ve Türkiye silah ticaretinde dünyanın ön sıralarında yer almaktadır.

Tüm bu örneklerden sonra, devlet temsilcilerinin etkin bir yasal düzenleme ile yaşama hakkını koruma altına almak şöyle dursun; silaha ve silahlanmaya karşı teşvik edici davrandıkları sabittir.

AİHS, “*hak ve özgürlüklerin etkin bir şekilde savunulmasını ve bunların ihlali halinde etkin bir şekilde harekete geçilmesini*” devlete görev olarak yüklemektedir. 6136 sayılı yasada öngörülen “*ruhsatsız silah bulundurmanın*” cezası bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üç bin liradan beş bin liraya kadar adli para cezası (**Özel not: para cezasının**

miktarına uyarla yapılmış ve yasadaki para cezası değişmiştir) bedel olup; verilen ceza, mahkemelerce genellikle para cezasına çevrilmekte ve tecil edilmektedir. AIHS m.13 ulusal düzeyde iç hukuk yolunun varlığının sağlanması ve etkin yargılamayı garanti altına almaktadır¹¹. Taraf devletler, bu maddeye göre, uygulamada “etkili yargılamayı” etkin bir hale getirmek zorundadır. Ancak Türkiye’de ruhsatsız silah bulundurma suçları bakımından uygulamada **“etkin ve engelleyici bir cezai yaptırım”** bulunmamaktadır. Böylece mevzuatta bireysel silahlanmayı engelleyici yasal düzenlemelerin bulunmaması yanında, ruhsatsız silah bulundurma suçuna ilişkin cezai düzenlemeler de uygulamada etkisiz kalmaktadır. Bu nedenle devlet, AIHS m.2’ye bağlı olarak yaşama hakkını korumadığı için sözleşmenin 13. maddesini de ihlal etmektedir.

Uygulamadaki bu eksikliklere rağmen iktidar milletvekillerinin ruhsatsız silah kullanımında cezanın artırılması konusundaki kanun teklifine bakışı *“Milleti silahtan soğutmayalım”* şeklindedir. 28.06.2006 tarihli Hürriyet Gazetesinde yayınlanan ve Anadolu Ajansı kaynaklı habere göre, bu teklif vekilleri ikiye bölmüştür. Gazetede, *“silah meraklısı”* olan AKP’li Akbulut ile Kara’nın *“ceza artırımı ile halkı silahtan soğutmayalım”*, *“Asker milletiz, bunun kimseye faydası olmaz”* görüşünü savunduklarını ve ayrıca AKP’li Kara’nın *“suç işlemeyi kafasına koyan biri silahın ruhsatlı olup olmadığına bakmaz”*, *“Toplumu silahtan soğutmanın hiçbir yararı yok; asker bir toplumuz, sıkıntılı bir coğrafyada yaşıyoruz, silahı öcü gibi gösterip toplumdaki ayrı tutmanın anlamı olmaz, toplumda silaha düşkünlük var”* dediği haberleri yazılmıştır. CHP’li Saygun ise, *“Bu düzenlemeyi yaparsanız Karadeniz’de nüfusun yarısını içeri atarsınız”* şeklinde görüşünü beyan etmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı temsilcisi, sözü edilen cezanın alt sınırı 2 yıla çıkarılması durumunda; hâkimin ilk defa suç işleyen sanıklar bakımında verilen cezanın ertelenmesi yoluna gideceği, toplumun mümkün olduğu kadar silahlanmaması için önlemler alınması gerektiği ve özellikle kaçakçılığın önlenmesi için ruhsatsız silah taşıma suçunun cezasının artırılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu açıklamaya rağmen suçun cezasının artırılması aleyhinde görüşlerin sona ermemesi dikkat çekmektedir.

AIHM, **Kılıç-Türkiye** kararında *"...Pozitif bir yükümlülüğten bahsedildiğinde otoritelerin birey veya bireylerin yaşam hakkına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin varlığından haberdar olması ve bu tehlikeden kaçınabilmek amacıyla yetkileri kapsamında önlem almaları durumunun varlığı söz konusudur..."* demektedir. Doğal olarak, devletin her bireyin başına bir polis dikmesi ve koruma sağlamasını beklemek mümkün değildir. Ancak bu kadar çok ruhsatsız silahın bulunduğu bir ortamda, ruhsatsız silah bulundurma suçuna ilişkin cezaların yetersiz olması nedeniyle *"gerçek ve yakın bir tehlike"* nin bulunduğu açıktır.

İngiltere'nin bu konudaki yaklaşımı ise bizden oldukça farklılık göstermektedir. İngiltere'de, Mart 1996'da Thomas Hamilton adlı bir katilin İskoçya'nın Dunblane kasabasında bir ilkokula girip 16 çocuk ile öğretmenlerini öldürmesinden sonra; büyüyen tepkiler sonucunda çıkarılan yeni silah yasasında, silahların 1 Ekim'e kadar teslim edilmesi öngörülmüştür. Yasa kapsamına, 116 bin büyük ve 26 bin küçük kalibreli silahın girdiği belirtilmiştir. Dünyanın en katı silah yasalarından biri olan İngiliz silah yasasına göre silahını teslim etmeyenleri 10 yıla varan hapis cezası beklemektedir ¹².

Ülkemizde devlet bireyin yaşama hakkını toplumda sık sık karşılaşılan ruhsatlı veya ruhsatsız silah yaralanması nedeniyle var olan gerçek ve yakın tehlikeye karşı korumamakta ve gerekli tedbirleri almamaktadır. Bu nedenle AIHS m.2'ye bağlı olarak sözleşmenin 13. maddesi ihlal edilmektedir. AIHS ile bireylere, devletin bu konuda pozitif bir yükümlülüğü olup olmadığını belirlemek ve devletin veya kamu görevlilerinin yerine getirmediği yükümlülükleri için şikâyet hakkı tanınmıştır.

Devlet toplumun genel çıkarları ile bireyin çıkarları arasında adil bir denge kurmak zorundadır ¹³. Silah sahibi bireylerin, çoğunlukla totaliter ideolojilerin sempatzanı olması, kadını ikinci sınıf vatandaş olarak nitelendirerek namus bekçileri olmaları tesadüf değildir. At, avrat ve silahın gelenek olması, silahın yiğitliğin ve erkekliğin simgesi olarak vurgulanması da toplumsal eğilimi ortaya koymaktadır.

Türkiye’de oyuncak silahlar konusunda da bir düzenleme bulunmamaktadır. Silahın bir oyuncak olarak pazarda dahi satılabilmesi, çocuğa silah kullanmanın bir oyun olduğu mantığını yerleştirmektedir. Psikologlar oyuncak silahların saldırganlıkla ilişkisi bulunduğunu ve oyuncak silahın daha sonra gerçek silaha sahip olma isteğine dönüştüğünü ifade etmektedir. Öte yandan, çocuğa her türlü sorunu çözmenin şiddet olarak gösteren ataerkil toplumlarda, medyanın da duyarsızlığı ve sürekli şiddet içeren programların sunulması eklenirse, bireysel silahlanma konusunda devleti idare edenlerin duyarsızlığı ortaya daha net çıkmaktadır¹⁴ Oysaki devletin bu konudaki eğitim politikası oldukça önem taşımaktadır.

Emniyet Müdürlüğü’nün resmi internet sitesinden¹⁵ alınan verilere göre, silah ruhsatı alan şahıslardan devletin aldığı beş yıllık olarak düzenlenen harç miktarları oldukça düşük miktardır. Buna göre;

Silah Taşıma Ruhsatlarından (5x305,20) = 1.526,00 YTL.

Silah Bulundurma Ruhsatlarından (5 yıl için) = 488,30 YTL.

Yivli Av. Tüfeği Ruhsatlarından (5x305,20) =1.526,00 YTL.

Yivsiz Tüfek Ruhsatlarından =12,10 YTL. alınmaktadır.

Ülkemizde gerek MKEK’nin gerekse ve silah satışı yapan pek çok yerden internet aracılığıyla online silah alımı yapılabilmektedir. MKEK’in internet sitesinde silah fiyatları 650 YTL’den başlarken; kabza işlemesine ve silahın niteliklerine göre, bu fiyatlar artmaktadır. MKEK’nin son dönemde yeniden başladığı stok eritme amaçlı, kredi kartına 12 aya varan vadelerle yaptığı satışlar ise halen tartışılmaktadır. KDV dâhil kampanyalı satışa sunulan yerli tabanca fiyatları 545 YTL ila 1.865 YTL arasında değişmektedir¹⁶. Bu bedellerin düşüklüğü, insanların silaha ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Devlet bu uygulamaları ile bireysel silahlanmayı teşvik etmektedir.

Silahlanmaya karşı mücadele eden Umut Vakfı’nın derlediği 2001 verilerine göre, resmi kayda bağlı olarak her 65 kişiden biri silah sahibidir¹⁷. Buna ruhsatsız silahları da eklediğimizde rakamlar korkutucu boyutlara ulaşmaktadır. 06.06.2006 tarihinde

BBC Turkish’de yayımlanan ve Umut Vakfı Danışmanı Ayhan Akcan’a dayandırılan bir habere göre Türkiye silah konusunda ABD, Brezilya ve Arjantin’den sonra dördüncü sırada bulunmaktadır.

4982 sayılı Bilgi Edinme Yasası’na göre, Emniyet Genel Müdürlüğü’ne yaptığımız başvuru ile 2005–2006 yıllarında silah ruhsatı için müracaat edenlerin mesleklerine, yaş gruplarına, silah türlerine ve illere göre dağılımı ile ruhsatlı ve ruhsatsız silah kullanımı ile işlenen suçlara dair istatistikî veriler konusunda bilgi talep edilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 15 Ağustos 2006 tarihli cevabında “*silah ruhsatı müracaatlarına, mesleklere ve silah türlerine göre istatistikî bilgi bulunmadığı, Türkiye geneli polis bölgesinde 2006 yılı itibariyle en fazla silah ruhsatı verilen illerin Ankara, İstanbul ve İzmir olduğu*” söylenmiştir. Yine Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 25.08.2006 tarihli cevabında “*ruhsatlı silahlarla veya ruhsatsız silahlarla işlenen olay sayılarına ilişkin istatistikî bilgi derlenmemekte olduğu, sadece olay sonrasında üst aramasında kişi üstünde ele geçen suç aletleri bilgisi bulunduğu*” belirtilmiştir.

(ÖZEL AÇIKLAMA:

Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre, “2005 yılı ile 2006 yılı Ocak-Haziran ayları içerisindeki Türkiye genelinde Polis Sorumluluk alanında meydana gelen asayiş olaylarında ele geçen suç aletleri dağılımı” şu şekildedir:

YILI	SUÇ ALETİ			
	Ateşli Silah		Bıçak	Diğer
	Ruhsatlı	Ruhsatsız		
2005 Yılı Asayiş Olaylarında Ele Geçen Suç Aletleri	2604	12978	16929	47313
2006 Yılı (Ocak-Haziran) Asayiş Olaylarında Ele Geçen Suç Aletleri	1360	8963	13955	30011

Görüldüğü üzere suç aleti olarak ele geçen ruhsatsız silah sayısı 2005 yılında ruhsatlı silahların yaklaşık beş katıdır. 2006 yılının ilk altı ayında ise bu oran önceki yılın 6,5 kat fazlasıdır. 2005 yılı içinde ele geçen toplam 79.823 adet suç aleti içinde ateşli silah sayısı 15.581 olup, bu sayı suç aletleri toplamının 1/5'ini oluşturmaktadır. 2006 yılının ilk altı ayında ele geçen toplam 54.289 adet suç aleti içinde ateşli silah sayısı 10.323 olup, suç aletleri toplamının 1/5'inden biraz fazlasını oluşturmaktadır.

Tabancanın, sosyal ve kültürel gelişimi iyi olmayan insanlarda, cinsel dürtüler ile agresyon dürtülerini sembolize ettiğini belirten psikologlar, ailelerde silahın erkeklik simgesi olarak özendirildiğini, silah taşıyanların erkekliğini ortaya koymaya çalıştığından da söz etmektedirler. Özellikle sünnet düğünlerindeki silah atmalar ile erkek çocuklarının silaha alıştırıldığı, bir model olarak çocuklara sunulduğu belirtilmektedir¹⁸. Uzmanlar, bu konudaki en büyük etkenin eğitimsizlik olduğunu belirtirken, kamu görevlilerinin, bu yanlış gelenek ve toplumsal eğilimlerin düzeltilmesi için gerekli eğitim çalışmalarına başlamaması devletin pozitif yükümlülüğünü ihlal ettiği anlamına gelmektedir.

ÜLKEMİZDE BİREYSEL SİLAHLANMA NETİCESİNDE ZARAR GÖREN HER BİREYİN DEVLETİN HİZMET KUSURUNDAN DOLAYI SORUMLULUĞU İÇİN İDARİ YARGIDA TAZMİNAT DAVASI AÇABİLME HAKKI OLMALIDIR.

Polis Vazife Ve Salahiyetleri Hakkında Kanunu'nun 16. maddesi, Jandarma Teşkilat Görev Ve Yetkileri Kanunu'nun 11. maddesi ve Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetki Yönetmeliğinin 40. maddesinde; "*ateş etmenin son çare olduğu*" ve silah kullanmanın yasayla belirlenen hallerde, "*son tedbir olarak ve orantılı*" kullanılabileceği belirtilmiştir. Toplumun güvenliği için zor kullanma yetkisini elinde bulunduranlar bakımından bile en son tedbir olarak başvuru silah bulundurma ve kullanma yetkisinin sıradan bireylerin elinde olması ve düğünlerde, kutlamalarda olduğu gibi

çoğu zaman silahın sınırsızca kullanılmasına göz yumulması anlaşılabilir bir durum değildir.

Ruhsatlı ya da ruhsatsız bireysel silahlanmaya engel olmayan, yasal ve caydırıcı düzenlemeleri yapmayan devlet, bireye karşı pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemekte ve bireyin yaşama hakkını ihlal etmektedir. Devletin yetki alanında olan bireylere karşı yüklenmiş olduğu pozitif yükümlülüğünü yerine getirerek bireysel silahlanmayı engellemesi gerekmektedir. Aksi halde, bu ihlalden dolayı bireysel silahlanma mağduru bireylerin, idarenin sorumluluğu kapsamında tazminat hakları bulunmaktadır. Yerel mahkemelerin bu konudaki tutum ve davranışlarının ne olacağını şimdiden kestirmek zordur. Ancak Anayasa'nın 90. maddesi ile iç hukuk kuralı haline gelen usulüne göre onaylanmış uluslararası sözleşmeler ile sağlanan haklardan faydalanmak ve yaşama hakkının korunmasını talep etmek her bireyin hakkıdır. Yerel mahkemelerin bu konudaki tutum ve davranışlarının ne olacağını şimdiden kestirmek mümkün olmasa da, Anayasanın 90. maddesi ile iç hukuk kuralı haline gelen uluslararası sözleşmelerle sağlanan haklardan faydalanmak ve yaşama hakkının korunmasını talep etmek her bireyin hakkıdır. Sonuç olarak, devlet yetki alanında olan bireylere karşı yüklenmiş olduğu pozitif yükümlülüğü yerine getirmeli ve ruhsatlı ve ruhsatsız bireysel silahlanmayı engellemelidir.

Dipnotlar:

¹ <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/pp2.zip>.

² <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/pp2.zip>.

³ <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/pp2.zip>.

⁴ AİHM, Öneriyıldız&Türkiye ve Baret&İngiltere davalarında da benzer yönde karar vermiştir.

⁵ Bkz. 16 Eylül 1998 tarihli Sabah Gazetesi.

⁶ Makine Kimya Endüstrisi Kurumu.

⁷ 26.10.1999 tarihli Sabah Gazetesinin haberine göre;

“Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, kayınbiraderi Ali Şener'e yedi adet silah hediye etmiş durumda. Septioğlu ailesini ise tepeden tırnağa silahlandırmış. TBMM geçici Başkanı Ali Rıza Septioğlu ve beş oğluna, altı tabanca birden hediye edilmiş. Septioğlu'nun çocukları Mücahit, Faruk, Fevzi, Muharrem ve Selehattin'in de aralarında bulunduğu 191 kişiye, 258 adet silah hediye edilmiş Demirel'den... DYP'li Alaattin Kurt, Köksal Toptan, Nafiz Kurt ve Salih Sümer ile “Hayri Baba” olarak bilinen Cumhurbaşkanı'nın Özel Danışmanı Hayrettin Gökdemir'in

dörder adet silahı da Demirel'den. Silahlara düşkünlüğü bilinen ve düşünlerde havaya ateş ettiği için aldığı eleştirilere aldırmayan DYP'li Mehmet Ali Yılmaz ile eski DYP'li yeni ANAP'lı Yaşar Topçu ve Maliye Bakanı Sümer Oral'ın ise ikiye silahları Demirel'den hediye. Listede Demirel'in unutmadığı isimler de var. Kendisine oğlu kadar yakın Cavit Çağlar bu kişilerden biri. Yıllardır kendisini bir gölge gibi takip eden, ayağı takılıp yere düşerken uçarak onu yakalayan Koruma Müdürü Şükrü Çukurlu'ya ve onun oğulları Bahadır Bahtiyar ile Onur Çukurlu'ya da Baba silah hediye etmiş. Listelere göre Devlet eski Bakanı Salim Ensarioğlu ile DYP eski milletvekili Haydar Baylaz'ın yanı sıra, eşleri Nil Ensarioğlu ve Birgül Baylaz da unutulmamış. CHP'li Onur Kumbaracıbaşı ve Mehmet Seviçen, FP'li Yasin Hatipoğlu, DSP'li Atilla Mutman, MHP'li İsmail Köse de Demirel'in listesinde. Deprem Araştırma Komisyonu Başkanı Atilla Mutman, Baba'dan silah alan ender DSP'lilerden. TBMM eski Başkanı Hikmet Çetin'in de iki silahı yine Süleyman Demirel'den. Başbakan Bülent Ecevit ise Demirel'in aksine bu alandaki yetkisini kullanmıyor, 'ateşli hediye' taleplerini geri çeviriyor. Tansu Çiller başbakanlığı döneminde Demirel'in izinden gidenlerden. Çiller, CHP'li Enis Tütüncü'nün yanı sıra, eşi Özer Çiller ve oğlu Mert Çiller'e silah hediye etmişti. Bu arada DYP eski milletvekilleri Yıldırım Avcı ve Hayri Doğan'ı da unutmamıştı. Çiller başbakanlığı döneminde 48 silah imzası atmış, koruma polislerinin tümüne silah vermişti. Vali Yardımcısı Hüseyin Avni Coş ise hem Demirel'in hem Çiller'in kapısını çalıp iki silah birden alanlardan. O, bu konuda yalnız değil... DYP eski Milletvekili Bestami Teke de iki ayrı silahını Demirel ve Çiller'den almıştı. Çiller'in silah hediye ettiği isimler arasında görünen Mustafa Topaloğlu ise bildiğimiz 'uzaylı türkücü' değil; Çiller'in koruma polisi."

⁸ Bkz. 31.08.2005 tarihli Sabah Gazetesi.

⁹ Eski düzenlemede 1990 yılına kadar, İç İşleri Bakanlığı'na müracaat edilerek, bakanlığın bu talebi "uygun" bulması gerekiyordu.

¹⁰ <http://arsiv.sabah.com.tr/1999/10/26/g12.html>

¹¹ AİHM Boyle&Rica-İngiltere davası.

¹² Bkz. 05.11.1997 tarihli Sabah Gazetesi.

¹³ www.yayin.adalet.gov.tr/adaletder/23_sayi.htm.

¹⁴ www.derkenar.com

¹⁵ www.ankaraemniyet.gov.tr.

¹⁶ www.mkek.gov.tr.

¹⁷ Bkz. 17.11.2001 tarihli Sabah Gazetesi.

¹⁸ Bkz. <http://arsiv.sabah.com.tr/1999/06/07/b01.html>

AÇIKLAMA: İş bu makale, Hukuk Gündemi Dergisi'nin Bahar 2007 sayısında (S:80-86) yayınlanmış olup, her hakkı mahfuzdur.